

PROJECT STUREN OP ONDERWIJSKWALITEIT

Collegiale visitatie

Uitgangspunten

In het najaar van 2011 hebben proefvisitaties plaatsgevonden als opstap naar een visitatiestelsel, waarbij besturen elkaars expertise benutten bij de professionalisering van hun bestuur. De proefvisitaties verliepen volgens een drieslag:

1. een zelfevaluatie;
2. de visitatie;
3. de rapportage.

De Code Goed Bestuur PO vormde bij deze visitaties het kader. De organisatie, de werkwijze en de inhoudelijke aspecten van de zelfevaluatie, visitatie en rapportage zijn uitgewerkt in een protocol. Vier besturen hebben meegedaan aan de pilot.

Met behoud van de uitgangspunten (collegiale reflectie en feedback; uitwisselen van expertise; de code als richtsnoer) en de organisatorische inrichting, willen we een verdiepingsslag maken. Het onlangs opgestelde ontwerpkader waarin een voorlopige visie is ontwikkeld op het sturen op onderwijskwaliteit door besturen, biedt hiervoor een aanknopingspunt (zie managementsamenvatting ontwerpkader). We stellen voor om het bestuurlijk handelen meer integraal te benaderen, door het te betrekken op de feitelijke kwaliteit van scholen. De participerende besturen wordt gevraagd om een concrete kwaliteitsvraag, strategische ambitie of besturingsprobleem te formuleren. Kortom, een vraag die betrekking heeft op de overbrugging van 'wat is' en 'wat zou moeten zijn'. Vervolgens gaat het schoolbestuur zelf een onderzoek, in de vorm van een zelfevaluatie opzetten en uitvoeren om de informatie te verzamelen die nodig is voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. De reflectie en feedback tijdens het proces van het maken van de zelfevaluatie en tijdens de visitatie kunnen zich concentreren op die onderdelen uit de code die de meeste relevantie hebben voor het betreffende bestuur, met meer mogelijkheden tot diepgang en betekenis voor de verdere bestuurlijke ontwikkeling.

De werkwijze

De werkwijze die we gaan hanteren voor dit vervolgtraject collegiale visitatie bestaat uit vijf onderdelen met de volgende tijdsindicatie:

- een intake met een PO-Raad expert: ongeveer 1,5 uur
- het maken van het plan voor de zelfevaluatie: een dagdeel overleg met PO-Raad expert en een dagdeel uitwerking van het plan
- de uitvoering van de zelfevaluatie: tijdsbesteding is afhankelijk van de onderzoeksvraag, maar het moet het bestuur niet meer dan 2 dagen tijd kosten
- het schrijven van het verslag van de zelfevaluatie, dat als input dient voor de visitatiecommissie: ongeveer een halve dag
- de visitatie: een dag de visitatiecommissie op bezoek
- de visitatie bij collega-bestuurders: een dagdeel voorbereiding en een dagdeel uitvoering per visitatie.

Tijdens de intake verkent de PO-Raad expert met het bestuur het doel en de werkwijze van het visitatietraject en wordt een richting gekozen voor de onderzoeksvraag. Tijdens de intake worden er ook afspraken gemaakt voor de rest van het traject. Vervolgens maakt het bestuur

samen met de expert een plan voor de zelfevaluatie. We vinden het belangrijk om veel aandacht te besteden aan de zelfevaluatie en vanuit de PO-Raad daarbij deskundige ondersteuning te bieden. De bestuurlijke attitude en techniek die bij een goed uitgevoerde zelfevaluatie horen, dragen positief bij aan de bestuurskracht. Daarbij is het van belang dat het bestuur tot een heldere vraagstelling komt, omtrent bestuur en/of toezicht. Deze vraag wordt dan verbonden aan de onderdelen uit de Code Goed Bestuur PO die kaderstellend zijn bij de beantwoording. Het bestuur maakt vervolgens met ondersteuning van de expert van de PO-Raad een plan voor zelfevaluatie, toegesneden op de vraag. Daarbij is het ontwerpkader ondersteunend, zodat de bestuurlijke vraag zo veel als mogelijk systematisch wordt betrokken op goed onderwijs en optimale leerresultaten. Bij het plan gaat het altijd om:

1. articulering van de vraag, bijvoorbeeld in deelvragen of casuïstiek;
2. de onderzoeksopzet;
3. de organisatie van het onderzoek (verzameling van data die er al zijn; aanvullende verzameling van data die niet beschikbaar zijn);
4. de analyse en interpretatie van data;
5. de interne reflectie op de uitkomsten van zelfevaluatie;
6. het bepalen van beleidsconsequenties;
7. de rapportage.

We opteren daarbij voor een in omvang en duur beperkte zelfevaluatie door de onderzoeksvraag zo specifiek mogelijk te krijgen. Een frequente cyclus van opeenvolgende zelfevaluaties, verbonden aan specifieke vragen, zal naar verwachting een sterkere uitwerking hebben op de kwaliteit van besturen dan een incidentele, veeleisende en brede aanpak.

De rapportage van het bestuur vormt de input voor de bestuurlijke visitatie. Bij de bestuurlijke visitatie gaat het om de volgende vragen:

1. Wat is de kwaliteit en de relevantie van de zelfevaluatie?
2. Hoe geeft het bestuur uitvoering aan de voor de vraag relevante artikelen uit de Code Goed Bestuur PO?
3. Hoe sluit deze uitvoering aan bij de opdracht (artikel 7) aan bestuur en intern toezicht?
4. Wat is de kwaliteit van de bestuurlijke reflectie?
5. Hoe kan het bestuur het bestuurlijk handelen met betrekking tot de geselecteerde principes uit de code optimaliseren?

De visitatie wordt uitgevoerd onder leiding van een voorzitter (bestuurder). De PO-Raad expert zal de rol van secretaris vervullen. De visitatiecommissie wordt verder gevormd door minimaal één collega-bestuurder (die bij voorkeur ook zelf wordt gevisiteerd). De commissie draagt zorg voor een kort verslag van de visitatie met daarin handreikingen voor het bestuurlijk handelen.